

VALSTYBĖS INFORMACINIŲ IŠTEKLIŲ INFRASTRUKTŪROS KONSOLIDAVIMAS

2025 m. birželio 13 d.

Nr. VAE-8

SANTRAUKA

Audito svarba

Iki 2020 m. valstybės institucijos jų funkcijoms atlikti reikalingą informacinių technologijų infrastruktūrą valdė ir jos priežiūra rūpinosi pačios. Siekiant suvienodinti valstybės informacinių technologijų valdymo procesus ir sumažinti jų įsigijimo ir palaikymo sąnaudas, 2015 m. pradėtas informacinių technologijų infrastruktūros konsolidavimas. Sukurta nauja bendro naudojimo infrastruktūra, į kurią perkeliamos valstybės institucijų valdomos informacinės sistemos ir pradedamos centralizuotai teikti informacinių technologijų paslaugos. Svarbu, kad informacinių technologijų infrastruktūros konsolidavimo procesas būtų tinkamai suplanuotas, vykdoma jo įgyvendinimo stebėseną, centralizuotai teikiamos standartizuotos, paslaugų gavėjams reikalingos IT paslaugos, vertinama duomenų ir informacinių sistemų svarba.

Audito tikslas ir apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar vykdomas valstybės informacinių išteklių infrastruktūros konsolidavimo procesas yra efektyvus ir rezultatyvus.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ✓ ar sudarytos sąlygos valstybės informacinių technologijų infrastruktūros konsolidavimo tikslams pasiekti;

- ✓ ar sudaromos prielaidos tinkamai saugoti valstybės informacinių technologijų infrastruktūrą, duomenis ir informacines sistemas;
- ✓ ar valstybės informacinių technologijų paslaugos teikiamos centralizuotai.

Audituojami subjektai:

- ✓ Ekonomikos ir inovacijų ministerija, formuojanti valstybės politiką valstybės informacinių išteklių valdymo srityje;
- ✓ Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūra, valdanti bendro naudojimo informacinių technologijų infrastruktūrą, centralizuotai teikianti informacinių technologijų paslaugas.

Rinkome informaciją ir bendradarbiauome su Finansų ministerija, valstybinių duomenų centrų valdytojais: Kertiniu valstybės telekomunikacijų centru, AB Lietuvos radijo ir televizijos centru, valstybės informacinių sistemų valdytojais, centralizuotai teikiamų informacinių technologijų paslaugų gavėjais.

Audituojamas laikotarpis – 2020–2024 m. Siekdami įvertinti tendencijas ir pokyčius, kai kuriais atvejais naudojome ankstesnių ir 2025 m. duomenis.

Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito kriterijai, atliktos procedūros ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito kriterijai, atliktos procedūros ir taikyti metodai“ (34 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Valstybės informacinių išteklių infrastruktūros konsolidavimas būtų efektyvesnis ir rezultatyvesnis, jeigu būtų vertinamas deklaruotų tikslų pasiekimas, centralizuotai teikiamos visos į informacinių technologijų paslaugų katalogą įtrauktos paslaugos ir užtikrinama, kad paslaugų gavėjai jomis naudotųsi, išsamiai reglamentuotas svarbos vertinimas ir informacinių sistemų valdytojai vertintų duomenų ir informacinių sistemų svarbą.

Stebimas ne visų informacinių technologijų infrastruktūros konsolidavimo tikslų pasiekimas

- ✓ Siekiant užtikrinti centralizuotą informacinių technologijų paslaugų teikimą, Ekonomikos ir inovacijų ministerija kiekvienais metais turi apskaičiuoti¹ reikalingus valstybės biudžeto asignavimus centralizuotai teikti paslaugas², suderinti juos su paslaugų gavėjais ir šią informaciją teikti Finansų ministerijai, kad centralizuotų informacinių technologijų paslaugoms būtų skirtas reikiamas finansavimas. 2020 m. II pusmetį buvo pasirašytos pirmosios paslaugų teikimo sutartys ir pradėtos teikti paslaugos. Tačiau centralizuotam informacinių technologijų paslaugų teikimui reikalingi asignavimai nei vienais metais nebuvo apskaičiuoti pagal planuojamų teikti

¹ Nuo 2024-11-01 – Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūra.

² Vyriausybės 2015-05-13 nutarimas Nr. 498 „Dėl valstybės informacinių technologijų infrastruktūros konsolidavimo ir jos valdymo optimizavimo“, 6.2.5 p.; Vyriausybės 2024-05-15 nutarimas Nr. 349 „Dėl Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo įgyvendinimo“, 5.3.6 p.; ekonomikos ir inovacijų ministro 2020-08-13 įsakymu Nr. 4-665 patvirtinta Valstybės biudžeto asignavimų, reikalingų informacinių technologijų paslaugoms teikti, dydžių apskaičiavimo metodika, 18–21 p.

paslaugų kiekius ir įkainius, nes informacinių technologijų paslaugų įkainiai nebuvo patvirtinti (2020–2021 m. ir 2024 m.) arba planuojamų teikti paslaugų kiekiai nebuvo suderinti su visais informacinių technologijų paslaugų gavėjais. Asignavimus planuojant neatsižvelgus į nustatytus paslaugų įkainius ir numatomų teikti paslaugų apimtį, neapskaičiuojamas realus asignavimų poreikis centralizuotai teikti IT paslaugas. Tokiu būdu neužtikrinama, kad asignavimai būtų planuojami pagal IT paslaugų gavėjų poreikius (1.1 poskyris, 12 psl.).

- ✓ Informacinių technologijų infrastruktūros konsolidavimo proceso tikslas – suvienodinti valstybės informacinių technologijų valdymo procesus, sumažinti jų įsigijimo ir palaikymo sąnaudas, paslaugų gavėjų poreikius tenkinti centralizuotai teikiamomis paslaugomis. Šiam procesui 2015–2024 m. panaudota 100 mln. Eur. Jo metu sukurta nauja bendro naudojimo informacinių technologijų infrastruktūra, į kurią perkeliama valstybės institucijų valdomos informacinės sistemos ir centralizuotai teikiamos informacinių technologijų paslaugos. Ekonomikos ir inovacijų ministerija kasmet analizuoja Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūros pateiktą informaciją apie sudarytas informacinių technologijų paslaugų teikimo sutartis, informacinių technologijų paslaugų pasiekiamumą, paslaugų gavėjų jiems teikiamų paslaugų kokybę ir kt. Konsolidavimo proceso rezultatams vertinti yra nustatyti rodikliai, kurie parodo konsolidavimo procese dalyvaujančių institucijų mastą. Nuo 2022 m. pagrindinis rodiklis, kuriuo vertinamas konsolidavimo proceso tikslų pasiekimas, – valstybės institucijų, gaunančių konsoliduotų informacinių technologijų paslaugas, dalis. Jo siektinos reikšmės 2022–2024 m. buvo pasiektos. Šis rodiklis pasirinktas, nes buvo žinoma pradinė reikšmė ir paprasta įvertinti jo pasiekimą. Tačiau jis neparodo, kokia apimtimi paslaugų gavėjai naudojami centralizuotai teikiamomis informacinių technologijų paslaugomis ir kaip taupomi valstybės biudžeto asignavimai. Nenustačius rodiklių visiems konsolidavimo proceso tikslams vertinti, sudėtinga objektyviai įvertinti proceso naudą ir priimti sprendimus, užtikrinančius tikslų pasiekimą (1.1 poskyris, 12 psl.; 1.2 poskyris, 18 psl.).

Tobulintina valstybės informacinių technologijų infrastruktūros, duomenų ir informacinių sistemų sauga

- ✓ Siekiant nustatyti, kurie duomenys ir informacinės sistemos yra kritiniai institucijos ar visos valstybės funkcijoms vykdyti, institucijos, valdančios valstybės informacines sistemas, turi įvertinti jų svarbą. Svarba priklauso nuo galimo duomenų pažeidimo poveikio lygio valstybei, institucijoms ir gyventojams. Siekiant tinkamai įvertinti institucijų valdomų duomenų ir informacinių sistemų svarbą, turi būti patvirtinta Valstybės informacinių išteklių svarbos vertinimo metodika ir joje išsamiai reglamentuotas svarbos vertinimo procesas. Tačiau patvirtintoje metodikoje nepateikti naudojamų sąvokų apibrėžimai, nėra reglamentuota, kokius veiksnius reikėtų įvertinti ir kaip apskaičiuoti jų įtaką nustatant galimą pažeidimo poveikio lygį viešojo saugumo, viešųjų finansų, viešųjų ir administracinių paslaugų ir kitoms sritims. Nepakankamai reglamentavus institucijų valdomų duomenų ir informacinių sistemų svarbos vertinimo procesą, sudaromos prielaidos subjektyviam svarbos vertinimui. Tokiu būdu atsiranda rizika aukštesnės svarbos duomenis ir informacines sistemas įvertinti žemesniu lygiu ir jų saugojimui taikyti mažesnius saugos reikalavimus, nei reikėtų (2.1 poskyris, 20 psl.).
- ✓ Pagal duomenų ir informacinių sistemų svarbos vertinimo rezultatus formuojama jų saugos politika, nustatomos sutarčių su informacinių technologijų paslaugų teikėjais

sąlygos, priimami sprendimai dėl naudojimosi debesijos paslaugomis, todėl svarbu užtikrinti laiku atliekamą institucijų valdomų duomenų ir informacinių sistemų svarbos vertinimą. Iki 2025 m. kovo mėn. 44 proc. (32 iš 72) institucijų neatnaujino 41 proc. (127 iš 307) jų valdomų informacinių sistemų svarbos vertinimo. Neatnaujinus duomenų ir informacinių sistemų svarbos vertinimo, valstybė neturi aktualios informacijos apie jų svarbą. Neturint šios informacijos, sudėtinga pasirinkti tinkamus debesijos paslaugų sprendimus (2.2 poskyris, 22 psl.).

- ✓ Siekiant užtikrinti tinkamą techninės įrangos laikymo valstybiniame duomenų centre informacinių technologijų paslaugų teikimą, svarbu sudaryti paslaugų teikimo sutartis, jose nurodyti teikiamų paslaugų parametrus, Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūros ir valstybinių duomenų centrų valdytojų teises ir pareigas. Nuo 2020 m. šios paslaugos pradėtos teikti Kertiniame valstybės telekomunikacijų centre ir AB Lietuvos radijo ir televizijos centre pagal pasirašytas nekilnojamojo turto nuomos ar panaudos sutartis. Šiose sutartyse nenurodyti teikiamų paslaugų parametrai, taip pat neapirtos šalių atsakomybės, nes valstybinių duomenų centrų valdytojai informacinių technologijų paslaugų tiekėjais paskirti 2024-10-30, t. y. praėjus daugiau nei 4 metams nuo paslaugų teikimo pradžios. 2025 m. vasario mėn. jų teikiamų techninės įrangos laikymo valstybiniame duomenų centre paslaugų aprašymai įtraukti į informacinių technologijų paslaugų katalogą. Nesudarius techninės įrangos laikymo valstybiniame duomenų centre paslaugų teikimo sutarties, nenurodžius teikiamos paslaugos parametrų ir neapibrėžus agentūros ir valstybinių duomenų centrų valdytojų atsakomybių, nėra galimybės užtikrinti sutarties šalių atsakomybės už informacinių technologijų infrastruktūros saugojimą ir laikymą, nes nenustatyta, kas už ką atsako. Tai svarbu atlikti siekiant užtikrinti informacinių išteklių infrastruktūros ir joje esančių duomenų apsaugą. Audito metu prasidėjo pokyčiai – 2025 m. balandžio mėn. VSSA su AB Lietuvos radijo ir televizijos centru sudarė IT paslaugų teikimo sutartį, kurioje numatyti teikiamų paslaugų parametrai, sutarties šalių atsakomybės ir kt. (2.3 poskyris, 23 psl.).

Neužtikrinamas centralizuotas visų informacinių technologijų paslaugų teikimas ir jų naudojimas

- ✓ Atlikus galimybių studiją³ buvo nustatytas informacinių technologijų paslaugų gavėjams reikalingų paslaugų poreikis, patvirtintas informacinių technologijų paslaugų katalogas. Jame nurodytos paslaugos ir pateikiami jų aprašymai. Tačiau 2024 m. nebuvo teikiama 22 proc. (4 iš 18) audito metu vertinimui atrinktų paslaugų: duomenų bazių valdymo sistemos priežiūros, spausdinimo, lokalių tinklų priežiūros, techninės įrangos talpinimo valstybiniame duomenų centre. Pagrindinė priežastis – informacinių technologijų specialistų trūkumas Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūroje. Techninės įrangos talpinimo valstybiniame duomenų centre paslauga nebuvo teikiama, nes jame nebuvo papildomų spintų. Teikiant ne visas į informacinių technologijų paslaugų katalogą pagal nustatytą poreikį įtrauktas paslaugas, neužtikrinamas standartizuotų informacinių technologijų paslaugų teikimas, kiekviena institucija paslaugomis rūpinasi individualiai, kaip ir prieš prasidedant konsolidavimui (3.1 poskyris, 26 psl.).

³ Valstybės informacinių technologijų infrastruktūros, planuojamos finansuoti ES struktūrinių fondų paramos lėšomis 2014–2020 metų laikotarpiu, tendencijų ir perspektyvų vertinimo paslaugos.

- ✓ Numatyta, kad visi paslaugų gavėjai turi naudotis agentūros centralizuotai teikiamomis informacinių technologijų paslaugomis⁴. Nustatėme, kad 42 proc. (5 iš 12⁵) vertintų Valstybės skaitmeninių sprendimų agentūros centralizuotai teikiamų informacinių technologijų paslaugų 2024 m. pabaigoje naudojosi mažiau nei 15 proc. atrinktų institucijų, kurioms šios paslaugos buvo reikalingos⁶. Institucijos nurodė, kad jų informacinių technologijų specialistai turi kompetencijų teikti paslaugas; jos turi galiojančias sutartis su išorės paslaugų teikėjais; VSSA negali visiems paslaugų gavėjams suteikti kompiuterinių darbo vietų priežiūros, programinės įrangos, kompiuterinės darbo vietos įrangos ir kt. paslaugų. Nesinaudojant centralizuotai teikiamomis informacinių technologijų paslaugomis, neužtikrinamas konsolidavimo proceso rezultatyvumas ir efektyvumas, nebus pasiekti išsikelti tikslai (3.2 poskyris, 27 psl.).

Rekomendacijos

Ekonomikos ir inovacijų ministerijai

1. Siekiant efektyviai ir rezultatyviai įgyvendinti konsolidavimo procesą ir pasiekti jo tikslus, kasmet vertinti konsolidavimo proceso naudą ir tikslų pasiekimą, priimti sprendimus dėl realiai veikiančio finansavimo modelio, kuris leistų teikti visas į informacinių technologijų paslaugų katalogą įtrauktas paslaugas, sukūrimo, skatinti paslaugų gavėjus naudotis centralizuotai teikiamomis paslaugomis (1-asis ir 3-iasis audito rezultatas).
2. Siekiant užtikrinti duomenų ir informacinių sistemų saugą, papildyti vertinimo metodiką nurodant, kaip reikėtų įvertinti galimą duomenų pažeidimo poveikio lygį valstybei, institucijoms ir gyventojams, identifikuoti institucijas, kurios nėra įvertinusios jų svarbos, ir skatinti atlikti šį vertinimą (2-asis audito rezultatas).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai, laukiamas audito poveikis ir pokyčių vertinimo rodikliai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (30 psl.). Aktualią informaciją apie rekomendacijų įgyvendinimo būklę, rezultatus ir įvykusius pokyčius yra skelbiama atviruose duomenyse Valstybės kontrolės interneto svetainėje <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/AtviriDuomenys>.

⁴ Vyriausybės 2024-05-15 nutarimas Nr. 349 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo įgyvendinimo“, 5.4 p.

⁵ Iš vertinimui atrinktų 18 IT paslaugų VSSA neteikia keturių paslaugų, dvi paslaugas teikia automatiškai pasirašius IT paslaugų sutartį.

⁶ Vertintos 52 institucijos.